

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septimana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumtate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 8 Aprile v. 1877.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane”, in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Clase si despartieminte.

In numerulu 4 alu foiei nóstre din anulu acest'a, in tractatulu despre „invetiamentulu individualu si uniuersalu”, amu dísu, ca despre formarea claselor si despartieminteloru in scóla poporala vomu vorbí intr'unu articlu specialu.

Astadi venimu a ne implení apromisiunea de astunci, cu atátu mai virtosu, cu cátu dela formarea nimerita a claselor si despartieminteloru depinde in mare parte iniurirea invetiatoriuului asupra scolariloru, prin urmare si progresulu mai gradatu si mai egalulu acestora, cu deosebire in instructiune. Multe scóle nu propasiescu, singuru numai pentru ca impartirea scolariloru in clase si despartieminte nu s'a facutu dupa principie pedagogice. De aici se vede, ca formarea claselor si despartieminteloru in scóla este unu lucru de mare importantia.

Dar ce suntu clasele si despartiemintele? Clasa numimu in limbagiulu scolasticu o grupa de scolari, cari primescu impreuna aceeași instructiune seau cari facu același cursu, in același localu si in același tempu. Déca aceeași clasa se impartiesce mai departe in grupe mai mici, aceste grupe se chiama despartieminte; multi inse numescu si despartiemintele clase. In sensu impropriu clasa se mai numesce si localulu, unde se instrúeza aceiasi scolari, in același tempu din anumite obiecte de invetiamentu.

Cu privire la numerulu claselor, suntu scóle cu o clasa, cu dóue, trei, patru si mai multe clase.

Inainte de a vorbí despre fiacare din scólele aceste in specia, va fi bine a ne intrebá: cari momente seau impregiurari suntu a se luá in consideratiune la formarea claselor si despartieminteloru in scóla?

Momentele respective suntu parte esterne, parte interne. Esterne suntu: etatea, numerulu si sexulu scolariloru; ér interne: gradulu desvoltareii spirituale seau adeca progresulu intelectualu alu eleviloru.

Cu cátu scolarii suntu mai egali intre sene, cu

atátu instruirea loru este mai usióra, scopulu se póte ajunge mai siguru; pentru aceea primulu momentulu la formarea claselor si a despartieminteloru in scóla este etatea scolariloru, din cauza ca, precumu ne arata esperinti'a, copiii egali in etate suntu, cu puține esceptiuni, egali si in desvoltarea loru spirituala, prin urmare potu fi tractati dupa aceleasi principie. Considerandu acumu, ca dupa legile in vigóre la noi copiii se primescu in scóla in fiacare anu odata si ca ei suntu obligati a cercetá scóla elementara in cursu de 6 ani, de aici ar urmá, cá scóla acést'a se aiba 6 clase cu 6 invetiatori ordinari. Aceste clase, cari adeca coincidu cu anii de scóla, se numescu clase naturale. Se scie inse, ca in cele mai multe locuri scólele elementarie nu-se potu organísá astfelu din cauza, ca comunele suntu prea mici si prea serace pentru a poté suportá spelele recerute. De alta parte in scólele elementarie clasele naturale nici ca presinta deosebite avantagie pedagogice ori metodice; din contra este de mai mare folosu atátu pentru disciplina, cátu si pentru repetitiune, a impreuná celu pučinu dóue cursuri anuale la olalta. In fine este preste potintia a formá clase seau cursuri anuale curate si din aceea cauza, pentru ca, precumu érasu ne invétia esperinti'a, in fiacare anu unii scolari remanu asia de indereptu, incátu nu mai potu fi instruiti impreuna cu coetanii loru. Din tóte acéstea se vede, ca etatea singura nu se póte luá de norma la formarea claselor.

Incátu pentru numerulu scolariloru, nici elu nu póte remané nelimitatu. Cu cátu adeca numerulu scolariloru este mai mare, cu atátu progresulu este mai problematicu. Interesulu scólei ar cere, cá numerulu scolariloru pentru unu invetiatoriu se fia cátu se póte de redusu; de alta parte inse trebue érasu se fimu cu considerare la starea materiala a comunelor. Spre a curmá in privinti'a acést'a ori ce cértá seau disputa intre comune si invetiatori, in fiacare statu numerulu scolariloru, cari potu fi instruiti prin unu invetiatoriu, se limitéza prin lege. La noi se face acést'a prin §-lu 34 alu legei scolarie, carele díce: „Unu invetiatoriu de comunu nu póte instruí mai multu de 80 scolari. In

casuri extraordinare concesiunea o p^ote dá respectiv^a derogatoria scolastica“. Déca numerulu scolariloru e mai mare, atunci comun^a este obligata a denumi inca unu alu doile invetiatoriu, si asia mai departe.

Unde la o sc^ola suntu clase naturale seau cursuri anuale, precumu la gimnasie, sc^ole reale etc., si cu t^ote acestea numerulu scolariloru este prea mare, acolo se deschidu clase paralele, cari se insemnéza cu litera mica langa numerulu clasei, d. e. Cl. I-a, Cl. I-b, Cl. II-a, Cl. II-b etc. In t^ote clasele paralele de acelasi gradu se propunu acelesi obiecte de invetiamentu si in aceeasi estensiune, seau adeca dupa acelasi planu; fia care inse 'si are invetiatoriulu si localulu seu propriu.

In unele locuri clasele se forméza si dupa sexulu scolariloru. Asia d. e. legea scolaria in vig^ore la noi dispune in privinti^a acést^a in §-lu seu 29 urmatoriele: „Baiatii si baiatele suntu a se instrui separatu si dupa potintia in localuri deosebite“.

Separarea sexuriloru are intre pedagogi partisani si contrari.

Partisanii se prov^oca la urmatoriele motive:

1. Destinatiunea sexului barbatescu se deosebesce cu totulu de ceea a sexului muierscu, sc^ol^a inse este chiamata a pregatⁱ pre fia care sexu câtu se p^ote mai directu pentru scopurile vietiei viit^orie.

2. Organismulu muierscu cere cu totulu alta tractare decâtu organismulu barbatescu; altmintrea patimesce invetiamentulu si disciplin^a.

3. Sexurile nu-se desv^olta nici in respectulu psihicu seau spiritualu intr^o forma, prin urmare nici pretensiunile n^ostre nu potu fi pentru ambele aceleasi.

4. In fine instruirea sexuriloru la unu locu este impreunata cu pericule morale.

Contrarii separarei — si ei suntu in mare majoritate — respundu:

ad. 1. Viéti^a nu cere dela barbatu alte virtuti decâtu dela muiere; ambii au aceeasi destinatiune universala: a se ferici prin virtute. Sc^ol^a nu pregatesce nici pre barbatu pentru ocupatiunile lui sp^ociale, ci se nevoiesce a-i luminá mintea, a-i nobilitá anim^a si a-i consolidá caracterulu, pentru cá astfelu se-lu faca capace pentru ori care ocupatiune din viéti^a practica. Aceeasi chiamare o are sc^ol^a si faéia de muiere.

ad. 2. Adeveratu, ca organismulu muierscu cere a fi tractatu cu crutiare. Siederea indelungata si meditatiunile incordate nu-se potrivescu cu natur^a unei fetit^{ie}; dar asia ceva sc^ol^a nu pretinde nici dela fetiorasi. Afara de acést^a esperinti^a inca nu ne dovedesce, ca invetiamentulu si disciplin^a aru intempiná la fete mai multe greutati decâtu la fetiorasi; din contra instruin^{du} ambe sexele la unu locu, selbateci^a baiatiloru se stempera prin blandeti^a copileloru, ér sentimentalitatea si guralivitatea acestora se coregu multu prin natur^a contraria a fetiorasiloru. In sc^ole mestecate ambe sexele se semtu animate de o emulatiune nobila.

ad. 3. Punctulu acést^a contine ore care adeveru: in ultimii ani de sc^ola fetitiele se deosebescu de fetio-

rasi in privinti^a culturai spirituale, dar numai in anii din urma. De aici inse in casulu celu mai favorabilu nu-se p^ote deduce altu ceva, de câtu ca separarea are intielesu numai pentru anii acesti^a, de cumu-va ea se p^ote face fora a se conturbá organismulu institutului; dar si aici incapa intrebarea: unu invetiatoriu, carele este in stare a mantiené unitatea invetiamentului la scolari de acelasi sexu, inse de diferita etate si capacitate, — au nu va sci elu invinge greutatile acéstea, fiindu sexurile mestecate?

ad. 4. „Periculele morale“ au fostu totu de-a-una motivulu decisivu pentru cei ce cereau separarea sexuriloru in sc^ola; nici unulu din ei inse nu a fostu in stare a produce pentru asertiunea acést^a probe neresurnabile nici pana in diu^a de astadi. Din contra se p^ote probá, ca mestecarea sexuriloru mai multu promovéza moralitatea. Fantasi^a fetiorasilu si dorulu fetitici se stempera in faéia realitatiei, ér pud^orea, pre langa o buna supraveghiare, inca nu va patimi mai multu decâtu atunci, candu sexurile voru fi separate. T^ota separarea silnica irita. In viéti^a de t^ote dílele sexurile suntu in comunicatiune continua; pentru ce se nu fia si in sc^ola? Glumele copilaresci nu suntu asia de seri^ose seau chiar pericul^ose, cumu credu unii; in totu casulu ele se potu ivi totu asia de desu, candu sexurile suntu separate, in secretu si afara de sc^ola. In familie, cu deosebire la sate, unde casenii de ambe sexurile traiescu in cea mai strinsa comuniune, moralitatea nu este cu nimicu mai pe diosu decâtu unde separarea se face cu rig^ore. — In fine mai suntu motive didactice si financiale, cari militéza directu pentru mestecarea sexuriloru in sc^ola. O sc^ola cu sexuri separate cere spese indoite si prestéza apr^ope numai pe diumetate câtu o sc^ola cu sexuri mestecate.

Din cele de susu se vede, ca momentele esterne nu ne dau destula garantia la formarea claselor; urméza deci se ne conformamu dupa momentulu internu, adeca dupa desv^oltarea spirituala a scolariloru, luandu inse si aici in consideratiune cultur^a totala, va se dica progresulu, ce scolarii l^{au} facutu din t^ote obiectele de invetiamentu, ér nu numai din unulu seau unele. In privinti^a acésta pedagogi^a moderna destinge 3 stadiu de desv^oltare: stadiulu receptiunei (seau alu invetiarei), stadiulu asimilatiunei (seau alu petrunderi celoru invetiate) si stadiulu productiunei (seau alu aplicarei invetiaturiloru procurate). Copiii dela 6—8 ani apartienu stadiulu I, cei dela 8—12 ani apartienu stadiulu II, ér cei dela 12—15 ani apartienu stadiulu III. Scolariulu, carele nu a urcatu stadiulu corespundiet^oriu etat^{ie} sale, va repetá stadiulu precedentu, pre candu celu ce alérga in desv^oltare, va trebui inaintatu in stadiulu urmatoriu. Nici unu scolariu inse se nu repetiésca unu cursu mai multu decâtu ódata, si nici unulu se nu inainteze decâtu cu unu cursu deodata; esceptiune se face in casulu primu numai cu copii de totu negligenti si stupidi, in casulu alu doile numai cu cei

din clasele superioare, cari apropiandu-se de tempulu, candu se ésa din scóla, trebuescu promovati chiar si déca ar fi remasu in câtu-va sub nivelulu clasei respective, cá se fia si ei câtu de puçinu atinsi de aerulu clasei superioare si se guste din invetiaturile religióse, cari se predau numai in clas'a acést'a.

In câtu specialu pentru despartieminte, este a se observá:

1. cá in genere într'o clasa se nu-se face mai multu de 3 despartieminte, almintrea reportulu intre ínstructiunca invetiatoriului si ocupatiunca de sene a scolariloru ar fi prea nefavorabilu, ingreunandu-se totu odata si tienerea in evidintia a progresulu totalu; numai la computu si dintru antáiu si la cetitu se potu face despartieminte mai multe, cerendu asia natur'a acestoru discipline:

2. cá despartiemintele cu privire la numerulu scolariloru se fia intre sene câtu mai egale, pentru cá invetiatoriulu se se póta ocupá cu tóte deopotriva

(Va urmá.)

„Vorb'a multa-i seracia.“

Adeseori audímu pre invetiatori plangându-se, ca chiamarea loru este grea si pentru aceea, pentrucá ei trebue se vorbésca multu, ceea ce le ataca si consuma poterile si pre multi din ei i baga de tempuriu in pamentu.

Nu se póte negá, ca plangerea acést'a contine adevéru. Cuventulu invetiatoriului e numumai sementia, ei si plugu si grapa totu de odata, si nu trebue crutiatu, déca e, cá invetiamentulu se aduca fructele dorate; apoi si aceea e adevératu, ca multi invetiatori si-au scurtatu viéti'a prin insasi propunerea loru din scóla.

Acést'a urmare trista inse si are caus'a sa numai in o propunere gresíta. Multi invetiatori adéca vorbescu:

1. Prea tare, asia de tare, încátu vorbirea loru sémena mai multu a sberatu, decâtu a propunere. Intentiunea loru nu e rea; ei voru, cá scolarii se audia totu cuventulu esítu din gur'a loru, si asia se devina atenti prin insasi propunerea. Esperintia inse ne invétia, ca acestu midilocu nu duce la scopu; cáci eu câtu invetiatoriulu face la propunere mai multa larma, cu atátu si invetiaceii suntu mai nelinisciti, mai neatenti, — si din contra. Dreptu aceea nu e delipsa a vorbi mai tare, decâtu cá propunerea se se póta audí de catra toti scolarii din clasa, déca acestia suntu in linisce. O atare vorbire abunaséma nu darima sanetatea invetiatoriului, si se póte potentia si modulá dupa impregiurari, candu apoi impresiunea ei asupra scolariloru e mai profunda si mai durabila.

Mai adese ori inse intempinamu la invetiatori o alta eróre mai momentósa, si adéca, ca multi vorbescu:

2. Prea multu, unii de 2, 3, 4, 10 ori mai multu, decâtu cere scopulu invetiamentulu. Se ascu-

tamu d. e. pre unu atare invetiatoriu, cumu propune densulu la computu. Elu dice: „Déca am 73, — câtu mi lipsesce pana la 100? Cine va aflá acést'a iute? Luati sém'a: dela 73 se numerati pana la 100!“ Scolarii calculéza. Unu scolariu se insinuéza la respnsu. Invetiatoriulu: „Astépta, pana te voiu întrebá. Tu vrei se fi totu deaun'a mai grabnicu de câtu altii.“ Se mai insinuéza si alti scolari. „Mai asteptati si voi, pana ce voru calculá si ceialalti!“ Acumu toti scolarii suntu gata cu resolvirea temei. Inv.: „Spunemi N. câtu ai aflatu tu?“ Scol.: „26.“ Inv.: „Nu e dreptu; astadi éراسi esti confusu, nu-ti suntu caprele a casa. Am sciutu io, ca tu nu vei scóte lucrulu cumu se cade la cale. Vedí unde te duce nebagarea ta de séma? Siedi! Se vedu, care dintre voi a calculatu mai bine!

Intrebamu acuma: câte dia aceste 100 de cuvinte suntu necesaria pentru scopulu nostru? Cele de antáiu 9, seau si mai precisu 5: „Dela 73 pana la 100!“ Esemple de acestea amu poté aduce mai multe. Asia d. e. multi invetiatori întréba: „Nu mi-ai sci tu spune“ etc. Scolariulu ar trebui se respundia: Ba, sciú.“ Seau: „Câti metri are unu Hm., — acést'a mi-o va spune mie frumosu si bine N. N.“ etc.

Se nu sporímu la vorbe, pentru ca vorbele, cari nu-se tienu stricta de întrebare, suntu numumai de prisosu, ei chiar si stricatiósa, si adéca stricatiósa antáiu pentru scolari, cáci:

- a) Intrebarea e cu atátu mai precisa, cu câtu e mai scurta; din contra este confusa si nechiara, insusiri acestea, ce nu contribue la luminarea mintei scolariloru.
- b) Déca invetiatoriulu spune o tema mai de multe ori, scolarii nu-si încórda indata poterile loru sufletesci, sciindu, ca invetiatoriulu se îndatinéza a mai repetá tem'a.
- c) Scolarii incepu a crede, ca nu suntu detori a fi atenti la tóte vorbele invetiatoriului, si fiindu ca densii nu suntu in stare a alege gráulu din pléva, se póte întemplá, cá ei se fia chiar atunci neatenti, candu importantia materiei ar cere cea mai mare atentiune.
- d) Scolarii se dedau a despretiui ce e mai scumpu in viétia, pentru ca e nereparabilu — tempulu, de unde se nasce lene, nepasare etc.
- e) Vorb'a multa causéza scolariloru dauna spirituala insemnata, de óra ce invetiatoriulu poporalu are a propune in fiacare óra la trei despartieminte, asia încátu pre unulu abia cadu 20 de minute, tempu a bunaséma fórte scurtu, chiar si pre langa cea mai rigorósa economia. Apoi si acest'a se se tandalésca cu cuvinte de giaba?

Dar vorbele multe suntu stricatiósa adóua si pentru invetiatoriu, cáci:

- a) I consuma poterile de giaba. Dintre cele 100 de cuvinte din esemplulu de susu au fostu necesarie numai 5, ér 95 au fostu de prisosu; 5 inse e a 20-a parte din 100, si atáta ar fi fostu de ajunsu

pentru scopulu invetiamentului. Filosofulu grecescu Hesiodu dîse odinióra, ca de multe ori o diumetate e mai multu decâtu unu întregu; éca unu esemplu pentru acést'a asertiune paradoxa!

b) I conturba liniscea consciintiei, acea liniscea, carea ni o procura implenirea acurata a detorintieloru nóstre. Un'a dintre cele mai frumoşe insusîri ale unui invetiatoriu e punctualitatea. Totu minutulu pierdutu e o insiclatiune comisa façia de scolari, despre carea vomu avé a respunde candu-va. Invetiatoriulu nepunctualu e asemenea unui negocia-toriu, care vinde cu mesuri false.

Contrariulu dela vorbire e tacerea. Herder dîce: „Vorbirea e argintu, tacerea aur.“ Aceste cuvinte 'si au deplin'a lor valóre si pentru scóla. O, de ar precepe fiacare invetiatoriu, ce maestria mare e tacerea, — nu tacerea a celuia, carele nu-si póte deschide gur'a de lene, nice tacerea aceluia, carele n'are atáta taria, cá se-si lase grigile si nevoile acasa si se nu molesteze pre nevinovatii scolari cu fruntea-i incretita si façia-i posomorita, ci tacerea aceluia, carele-si tiene de cea mai principala problema a chiamarei sale, a promová in totu modulu cugetarea scolariloru si a se retrage de buna vóia îndereptu, pentru cá se se póta manifestá activitatea de sene a discipuliloru! Acést'a se póte intemplá la fiacare obiectu de invetiamentu, nunumai la computu: la religiune, facîndu pre scolari a enará istoriórele biblice pana in capetu, fora a-i intrerumpe in enarare fora scopu si socotintia; la cetitu, contenindu-se a corege indata gresielele scolariloru, ci grigindu, cá tóta clas'a se urmeze cu atentiune scolariu-lui cetitoriu si se indrepte erorile comise; la invetiamentulu intuitivu, aratandu obiectele respective seau in natura, seau in modele ori tipuri, si provocandu pre scolari, a privi insîsi celea de privitu, si a-se pronunçia asupra celoru observate, etc. etc. Acést'a se póte intemplá si la mantinerea disciplinei, dedandu pre scolari a luá sém'a la anumite semne seau cuvinte de comanda si a implení cele demandate d. e. a-se sculá, candu invetiatoriulu va bate o data in palme, a repetá o propusetiune, candu va face unu arcu cu degetulu in aeru, a-si scóte cartile din puicu, candu va dîce: „unulu,“ a-le deschide la cuventulu: „doi“ etc. Prin tóte acestea se crutia forte multu tempu si multa potere, ér scolarii se dedau la regularitatea si punctualitatea dorita.

Vomu recapitulá pe scurtu cele dîse mai susu:

Invetiatoriulu se se nevoiésca a ispraví multu cu midilóce puçine, a-si cumpení si alege cuvintele, a invetiá chiar si tacîndu.

Asupra acestui obiectu, cá se nu dîcemu vitiu, amu fostu trasu atentiunea invetiatoriloru nostri inca la anulu 1867 in „Magazinulu pedagogicu“. Vitiulu inse graséza si astadi fórte, si pentru acea amu crediutu a revení de nou asupra sa. Fi-vomu mai norocosi de asta data, nu scimu; noi inse ne facemu detori'a.

Cursu de fisica pentru scólele elementarie.

(Urmare.)

9. Capilaritatea.

Aici am éra si unu pocalu cu apa, si aici dóue tievi (seau tuburi) de sticla, un'a mai larga, de se póte bagá unu degetu in ea, alt'a inse asia de strimta, încátu abia ar încapé in ea unu peru din capu. Éca suffu in ele, de unde se vede, ca amendóue suntu desfundate preste totu.

Acuma voiu bagá tievea cea mai larga cu unu capetu in pocalulu cu apa, tienendu-o verticalu si lasandu-o deschisa la ambe capetele. A intratu apa in tieve, si adeca stá ap'a in pocalu si in tieve asemenea de susu.

Se facemu acumu acést'a si cu tievea cea subtire. Uitati-ve bine si veti vedé, ca in tievea acést'a ap'a stá mai susu, decâtu in pocalu. Voiu cercá cu mai multe tievi subtîri; in tóte ap'a stá mai susu, decâtu in pocalu, si anume cu atátu mai susu, cu cátu tievea este mai strimta.

Cumu se esplica fenomenulu acesta? Pentru ce se urca ap'a numai in tievile mai strimte, ér in cele largi nu? Cá tóte fenomenele trebuie se aiba si fenomenulu acést'a o cauza, si caus'a nu póte fi de cátu o pótere, carea seau impinge ap'a din diosu in susu, seau o trage din susu la sene. Casulu primu aici nu este cu potintia, priu urmare cauta se admitemu casulu alu doile, spre a ne esplicá fenomenulu.

Inse cine se traga ap'a in susu? Aduceti-ve aminte de poterile naturale invetiate pana acuma! Carea din ele ar poté fi caus'a fenomenulu de façia? In adeveru asia este: adhesionu a parietiloru din launtru ai tievei produce fenomenulu acést'a, firesce sub nescari impregiurari modificate seau schimbate. Façia atragatória adeca aici nu este plana, ci sucita intr'o parte si inchisa, asia ca ea cuprinde ap'a impregiuru si o trage in susu. Adevératu, ca parietii din launtru ai tievei tragu numai partile apei de langa ei; inse fiindu tievea strimta, seau adeca parietii aprópe de olalta, se urca totu sululu de apa din tieve. Este chiar asia, cá cumu mai multi ómeni, formandu unu cercu, aru prinde cu manile de unu corpu si l'aru radicá in susu.

(Candu unu invetiatoriu nu ar avé nici o tieve strimta spre a face experimentulu acést'a, va udá cerus'a, va baga-o in pocalulu cu apa si va apropiá-o de unu pariete din launtru; atunci va observá, ca între pocalu si cerusa ap'a stá mai susu. Tienendu cerus'a in midiloculu pocalului, ap'a se va urcá pe langa ea in susu formandu unu cucuiu.)

Vedemu asia dara, ca tievile strimte suntu capace seau in stare a trage ap'a in susu. Insemnatí-ve deci:

Capacitatea seau poterea tieviloru strimte, de a trage apa seau alte fluiditati in susu, se numesce **capilaritate**, ér tievile strimte — **tievi capilarie**. Capilaritatea este numai o forma a adhesionu.

Că gaurițele din țievile strimte, așa lucra și porii corpurilor; pentru aceea și vedem la multe corpuri aratându-se fenomene de capilaritate. Eca aici în lingurița acestă sunt vr'o cati-va picuri de cafea neagră (pote fi și tinta); voi pune acum în ea o bucată de sachar alb. Cafea atinge numai partea din diosu a sacharului; cu toate acestea ea s'a suptu totă în sachar, sacharul s'a negritu. În sachar adeca sunt porii seau gaurițe fine, cari tragu fluiditățile întocmai că țievile capilare.

Încercați-ve acum a răspunde la următoarele întrebări. Pentru ce, ținându o bucată de chârția sbeutória cu unu capetu în tinta, se va negri totă? Pentru ce oleiul se urca în festița din lampa? Pentru ce zidurile cladite din piatră poroasă sunt pururea umede? Pentru ce tintă se urca în crepură penei, cu care scriem? Pentru ce de multe ori, spre a udă plantele din ole, tornam apă în taiariul dedesubtu, și nu pe planta? Pentru ce langa riuri plantele cresc mai bine? Pentru ce sudorile se pot sterge cu o cârpă? Pentru ce argintul viu se urca într'o rudă de plumb cârligată? Pentru ce, versându oleu pe podele, peta se curăță presărându-o cu pământ umed? (Petele de oleu se mai pot curăți, ardiendu-le cu spirtu și apoi spalându-le cu săpunu).

Ținându chârția în case umede, ea se va cosi seau besică. Chârția adeca fiindu și ea poroasă, în virtutea capilarității trage în sine umedieța; particulele de apă vîrîndu-se printre particulele de chârția, volumul acesteia a crescutu. Multe corpuri se umflă udându-se.

Cercați acum a explica următoarele fenomene: Usile și ferestrele se umflă, cându timpul e ploiosu. Chârția de desennu, înainte de a se întinde pe scandura, se uda. Icuri de lemn, cari se batuscate în piatră, udate fiindu, voru crepă piatră. Funile ude se scurta. (Umedieța face a se umflă în laturi, adeca în grosime, și pentru aceea pierdu în lungime. Papă Sixtu V dispuse a se radică unu obeliscu înainte biserică S-tului Petru. Obeliscu era greu (de 10.000 centinarie) și funile se luase prea lungi, încatu obeliscu nu-se potu radică deplinu. Perplexitatea era mare și papă demandase privitorilor sub grea pedepsă a păzi cea mai absolută tăcere. Cu toate acestea tenerul marinariu Bresca avu curajulu a strigă: „Tornati apă pe funi!” Funile fură udate și obeliscu veni îndată la locu. În semnu de mulțumire familiă Bresca primi privilegiulu de a provede Romă în Dominec Floriilor cu stelari de finic, unu dreptu ce-lu are încă și până în ziua de astăzi). Córdele la violina se rumpu, cându aerulu din casa devine mai umed. Pânură intra, udată fiindu. Spongiă udată încă se face mai mare, etc.

Înse nu-tote fluiditățile se urca în țievi capilare mai susu, de cumu stă fluiditatea afara de țieve. Așa d. e. făcându experimentulu cu argintu viu, vomu vedé, ca argintulu din țieve stă mai diosu, decâtu celu de

afara. Aceeși observare o facem și la apă, cându țievea pe din launtru este unsă cu unsore. În ambele cazuri cu câtu țievea este mai strîmtă, cu atatu fluiditatea în ea stă mai diosu. Causă e, ca cohesiunea dintre partile fluidității este mai mare decâtu adheziunea dintre fluiditate și țieve.

(Va urmă.)

Biografie istorice.

Mihaiu Eroulu.

(Urmare.)

V. Ocuparea Transilvaniei. Batalia dela Sielimberu. Intrarea cu triumfu în Albă-Iuliă.

Mihaiu încep a-si forma o armată mai numeroasă și a o provede cu toate cele necesare. Toti sciau, ca au a se bate, înse cu cine? acestă nu o scia decâtu Mihaiu. La 13 Octobru armata totă era concentrată la Ploiesci. Mihaiu laudă în pușine cuvinte curajulu, cu care soldatii sei s'au luptatu în bataliele de până aici și în fine luă tuturor juramentulu, ca se voru bate și de aici înainte cu ori cine, în contra caruia voru fi comandanți.

Trei zile după depunerea juramentulu de fidelitate, Mihaiu comunică armatei sale, ca are se mearga în Ungariă, ca se ajute pre partizanii lui Rudolfu, și va trece prin Transilvaniă cu învoirea principelui Andreiu. Preste pușinu armata română încep se trece muntii; o zi și o nopte fu de ajunsu, ca ea se vedea în Transilvaniă.

Dar ce facea principele Transilvaniei Andreiu Batori? Elu și pierdea timpul în Albă-Iuliă, alergându din petrecere în petrecere, și cându audi ca inamiculu e în țiera, dede ordinu se i-se adune la Sasu-Sebesiu totă armata. Înse până se-si adune Andreiu armata, Mihaiu sciu se traga pre Secui în partea sa. Adecă Secuii nu vedeau cu ochi buni pre principele lor din cauza, ca acestă nu voia se le redea libertățile și drepturile pierdute din causă unei revoluțiuni nenorocite. Îndată ce Mihaiu le promise a-i restitui în drepturile și libertățile lor, ei fură gata a se lupta pentru causă lui Mihaiu. Asemenea primă și Romanii, chiar și Sasii pre eroul dela Calugăreni cu brașele deschise, pentru ca vedeau în Mihaiu și în Romanii sei: cea pre frații lor de sange, acestia pre partizanii imperatulu Rudolfu. Numai acum luă Andreiu lucrulu în seriosu și trimise soli la Mihaiu, ca se-i propuna pace; înse acestă nu voi se scia nimicu de pace, ținū soli la sene și porni cu armata sa catra Săbiu.

Andreiu Batori abia potu se-si adune o armată de 9 mii ostasi, cu care se îndreptă și elu catra Săbiu, ca se întempe pre Mihaiu, care-lu acceptă cu armata sa de 30 mii pre unu siesu frumosu între Săbiu și satulu vecinu Sielimberu.

În 28 Octobru 1599 la orele 10 de dimineață se încep luptă între cele două armate, ce se aflau față în față, prin unu focu bine susținutu de artileria ro-

mana. De ambe partile soldatii se luptau cu unu curagiu admirabilu. Trecuse de amiédiadi si nici o parte nu voiá a-si parasi loculiu seu. In fine armat'a transilvaniana prin unu atacu desperatu reusi a respinge armat'a romana, carea se si gatá de fuga. Atunci Mihaiu turbatu de mania se arúnca inaintea celoru ce deja fugiau: „Opriti stindardele!“ strigá elu cu unu tonu fulgeratoriu. „Ce insemnéza acésta fuga rusinósa? Voi sunteti vitejii miei de alta data, cu cari am cástigatu 40 de batalie? Intornati-ve la lupta, seau de nu, me voiú luptá singuru, cá se ve scapu de rusine!“ Soldatii rusinati se reintoreu. Lupt'a se incepe de nou cu o furia si mai mare. Transilvanenii suntu invinsi; inse nóptea vine se puna capetu acestei versari de sange ominescu si se scape pre cei invinsi de umarirea invingatoriului. —

Dupa ostenelele unei lupte, ce durá o di intréga, soldatii lui Mihaiu dormira unu somnu dulce si placutu cumu dormu toti aceia, ce sciú cá preste di si-au indeplinitu cu santienia detorinti'a. Nu fú inse totu asia cu bietii Transilvanenii! Acesti'a, indata ce se inoptá bine, fugira care in catrau, lasandu in man'a lui Mihaiu 32 de tunuri si tóta provisiunea. Victori'a remase in partea lui Mihaiu. Patru mii de morti se aflara pre campulu de lupta. Atát'a sange a costatu cuprinderea Transilvaniei!

In diu'a venitória armat'a romana invingatória, cu marele seu comandante in frunte, se indreptá catru capital'a Transilvaniei, care pe atunci erá Alb'a-Iuli'a. In 1-a Novembre 1599 Mihaiu intrá cu pompa triumfalá in acésta cetate.

La 20 Novembre magnatii tierei adunati la Alb'a-Iuli'a proclamara pre Mihaiu de Domnu alu Transilvaniei.

Nefericitului Andreiu Batori in diu'a bataliei, presémintú cá esitul luptei nu va fi pentru elu favoritoriu, o luá la fuga din buna vreme si nu-se opri pana in Odorheiu, unde remase o di si dóue nopti. De aici voindu se tréca muntii in Moldov'a, dederá preste elu in muntii nescé Secui si-lu omorira misielesece. Secuii taiara apoi capulu nefericitului principe si-lu adusera la Mihaiu in Alb'a-Iuli'a, sperandu abunaséma, ca Mihaiu pentru acést'a fora-de-lege le va darui averi mari. Inse Mihaiu s'a portatu cá unu principe adeveratu si crescinu! Elu in locu se resplatésca pre omoritori, demandá se le taia capulu, ér corpulu lui Andreiu se se aduca la Alb'a-Iuli'a, unde in 17 Novembre fú inmortatatu cu pompa mare.

Se díce, ca Mihaiu, vediendu capulu lui Batori, ar fi lacrimatu si suspinandu ar fi dísu: „Seracupopa!“

Imperatulu Rudolfu tramise la Mihaiu soli spre a-lu felicitá de invingerea reportata, i darui titlu de „Domnu ereditariu alu Munteniei“ si-lu provocá a parasi Transilvani'a si a reintra in tiér'a sa spre a-se bate cu Turcii, apromitiendu-i, ca spre scopulu acest'a i va tramite si elu bani si ostire. Mihaiu respunse, ca

dreptulu de „Domnu alu Transilvaniei“ 'lu are in urm'a invingerei dela Sielimberu si prin alegerea facuta de magnatii tierei; ca Munteni'a o posiede de multu si nime nu are dreptu a face daruri cu ea; incátu pentru bani si ostiri, le astépta cu nerabdare.

VI. Cuprinderea Moldovei.

Acumu Mihaiu erá si principele Transilvaniei. Inse Sigismundu, verulu *) lui Andreiu Batori, care dupa abdicarea dela tronulu Transilvaniei se retrase in Poloni'a, audiendu de cele ce se intemplara in Transilvani'a, si indemnatu de Ungurii nemultiamiti cu Mihaiu, se decise a-si reocupá tronulu, de care s'a fostu lapedatu. Sigismundu unindu-se cu Jeremia Movila, Domnulu Moldovei si inamiculu lui Mihaiu, ajutatu si de Poloni, intrara in Romani'a. Pre Petrascu, fiulu lui Mihaiu, 'lu alungá si puse Domnu pre Simeonu Movila, fratele lui Ieremia. Audiendu Mihaiu de acésta, in fruntea celoru mai bravi voinici ai sei se arúnca cá fulgerulu in tiér'a muntenésca, bate pre Simeonu Movila si-lu alungá de pe tron; trece apoi in Moldov'a, invinge si armat'a lui Ieremia si-lu alunga in Poloni'a. Moldov'a o unesce cu cele dóue provincie, ce se aflau deja sub sceptrulu seu si luá titlu de: „Mihaiu, principele Romaniei, Moldovei si Transilvaniei.“

Acumu Mihaiu erá in culmea marirei si fericirei sale! Cea mai fierbinte dorintia a sa si a tuturor antecesoriloru sei erá realizata!

(Va urmá.)

O cestiune ortografica.

Observu din capulu locului, ca nu am intentiunea de a me ocupá de asta data cu cele dóue cestiuni cardinale din ortograffia nóstra, cari adeca privescu principiulu etimologicu si foneticu; lucrulu acest'a 'lu lasu barbatiloru mai competenti decátu mine in materi'a ortografiei. Io me voiú margini a sulevá o cestiune mai secundara, cestiunea: Cari cuvinte suntu a se scrie la inceputu cu litera mare seau capitala (maiuscula)?

Consultandu gramaticcele, ele dícu a se scrie cu litera mare la inceputu:

1. Primulu cuventu dintr'o propusetiune, fia ea completa ori eliptica, fia incepetória, ori urmeze dupa unu punctu, dupa semnulu strigarei si alu intrebarei, ori chiar si dupa unu colonu, déca propusetiunea acést'a este anunciata si se esprima in forma directa. D. e. Capu antáiu. Gandulu bunu nu fuge de glasulu tare. Ce curagiu nobilu, a face si inamiculu bine! Póte-se ajutá aceluia, carele nu voiesce a primí invetiaturile si svaturile nóstre? Nu! Santulu Ioanu Gura-de-auru díce: „Cu tine insuti fi strictu, cu altii inse indulgentu!“

2. Numele proprie. D. e. Transilvani'a, Sâbiu, Muresiu, Ioanu, Mari'a.

*) In numerulu precedentu s'a scrisu din eróre „frate“; ne rogama a se rectificá.

3. Titulaturele si — in epistole — pronumele personale referitoare la persoana, careia se scrie. D. e. Inaltiate Imperate! Domnule Ministru! Mari'a Ta!

La punctulu primu n'am nimic'a de observatu, de órace in privinta sa nu exista intre scrietori nici o diverginta de pareri; fia-mi permisu inse a me ocupa mai de aprópe cu celelalte doue puncte, in privinta carora parerile divergeza cu atátu mai tare.

Incátu pentru numele proprie, unitate deplina domnesce numai in scrierea celor ce se referescu la persoane si tieri; de aici incolo confusiunea e completa. Asia vedemu scriindu-se — si inca câte odata de unulu si acelasi autor: -- Romani si magiari. Oltu si dumare. Balcanu si carpati. Iuniu si maiu, Vineri si luni etc.

Dupa mine, intelegerea asupra acestei intrebari nu póte fi grea, de órace este o afacere curatu conventiunala si nu atinge intru nimicu principiile fundamentale ale ortografiei. Cumu ne vomu intelege, asia va fi. Intelegerea inse este delipsa, pentru ca confusiunea in scriere ne genéza chiar si in diuaristica efemera, cu cátu mai multu in scóla, unde se cere se damu scolariloru reguli stabile, clare si precise, de cari se se tiena astadi cá si mane si in tóte dilele.

De unde provine óre acésta confusiune? Fora indoieála de acolo, ca sfera conceptului „nume propriu“ nu e precisata de ajunsu. Regula ortografica este simpla: „Numele proprie se scriu la inceputu cu litera mare;“ dar vine apoi intrebaria: „Cari nume suntu a se privi de nume proprie?“

Dupa mine suntu a se privi de nume proprie, prin urmare a se scrie la inceputu cu litera mare:

a) Numele de persoane si familie, precumu d. e. Constantinu Negri.

b) Numele de popóra candu suntu substantive. D. e. Romani, Magiari, Sasi, Tigani etc.; adiectivele formate dela aceste nume se scriu firesce micu, d. e. Invetiatori romani. Cai secuiesci.

c) Numele de tieri, provincie, insule. D. e. Transilvania, Marmati'a, Banatulu, Cret'a etc.

d) Numele de munti, piscuri, siesuri, desierturi etc. D. e. Carpati, Retezatu, Savane, El-Ticu etc.

e) Numele straine de regiuni: Nordu, Sudu, Estu, Vestu etc.

f) Numele de riuri, mări etc. Dunare, Muresiu, Helespontu, Dardanele.

g) Numele luniloru, càci ele in adeveru suntu nume proprie, nu apelative. Si anume se se scrie lunile asia: Ianuariu, Fauru seau Februaru, Martisioru (nu Marte, nici Marti, pentru ca aceste insémna altu ceva), Aprile, Maiu, Iuniu, Iuliu, Augustu, Septembre, Octobré seau Optobre, Novembre, Decembre. Nu am nimicu in contra, déca in locu de „bre“ s'ar scrie „vre“; nu me potu inse impacá a se pronuncia si scrie „De-kembre.“ Noi nu suntemu Greci, ci Romani, prin urmare nici se nu o damu pe grecesce, ci pe romanesc.

Tocmai pentru acee se nu pronunciamu si scriemu pe grecesce nici Kedri Livanului, Kesarea Kapadokiei, Mira-Liki'a, ci: Cedri Livanului, Cesarea Capadociei, Mira-Licie (Mira = cetate, Licia = provincia).

h) Numele dilorlu: Luni, Marti, Miercuri, Joi, Vineri, Sambata, Domineca, cari si ele suntu nume proprie, nu apelative.

i) Numele mesuriloru metrice, cari arata multipli, precumu: Mm., Chg., Hl., Dm.

j) De nume proprie suntu a se privi, prin urmare a se si scrie cu litera mare numele pentru state, diuarie, institute etc. si candu ele in sene nu suntu proprie, D. e. „Tiera-de-diosu“, „Unulu pentru Altulu“, „Albin'a“ (institutu de creditu) etc.

(Va urmá)

Interpelare

Comitetulu parochialu alu Romaniloru gr-or. din Lugosiu in Banatu.

Fericita Grozdana Ana Alesandroviciu la esirea ei din vietia a lasatu unu fondu insemnatu pentru radicarea unei scóle superioare de fete in casele ei de aici daruite totu la acestu fondu. Cá se nu mi-se stanga cu totulu sperantia d'a vedé infiintata acésta scóla, rogu pre on. comitetu par. se binevoiesca a spune, cá óre mai exista acelu fondu si in ce stare? de ce nu s'a infiintatu acea scóla pana acuma? si candu cugeta a o infiintá?

„Unu crestinu romanu.“

Varietati.

(Sinodulu bisericescu gr-or. din archidieceasa) in conformitate cu dispusetiunile statutulu organicu s'a deschisu in Domineca Tomei prin Escelentia Sa Metropolitanulu Mironu Romanulu. Dupa deschidere s'au realesu si intregitu comisiunile din anulu trecut, cari au si inceputu a lucrá. Intre obiectele mai momentóse, cari se voru pertractá in sesiunea presenta si cari ne intereséza directu si pre noi, se afla unu „Proiectu de Regulamentu pentru seminarulu teologicu si pedagogicu „Andreianu“ alu archidiecesei ortodoxe romane din Transilvania,“ unu „Proiectu de statute pentru crearea unui fondu de pensiuie pentru invetiatorii si invetiatióriele din scólele poporale confesiunale greco-orientale din archidieceasa romana a Transilvaniei, precumu si pentru ajuto-rarea veducelor si a orfaniloru remasi dupa mórtea invetiatoriloru,“ si unu „Proiectu de lege pentru incompatibilitatea oficiiloru invetiatoresci si profesorale.“ Vomu reveni asupra lor.

(Burse militari). Ministeriulu imperialu de resbelu publica urmatoriulu concursu:

Cu inceputulu anului scolasticu viitoriu (15 Sept. a. c.) voru cadé in vacantia la institutele militari c. r. cam urmatóriele burse erariale militare parte libere de totu, parte numai pe diumetate, si adeca:

80 burse in clas'a II dela scólele reale militari din Güns si Szt. Pölten.

10—15 burse in clas'a I dela scól'a reala superióra milit. din Biseric'a-alba (Weiskirchen).

35—40 burse in clas'a III dela scól'a reala superióra din Biseric'a-alba;

70—75 burse in primele clase ale ambeloru academie militari. In clasele 2, 3 si 4 ale scóloru reale inferióre, apoi in cele 2 clase ale scólei reale superióre din Biseric'a-alba din lips'a de spatiu nu va avé locu pentru anulu viitoriu nici o primire.

Condițiunile de primire se cuprindu in §§ 14—19 din regulamentul pentru primirea aspiranților din educatiunea privata in instituttele militari c. r. (publicatu cu circulariulu dela 5 Iuliu 1875, Nr. pres. 2458).

Petitiunile persóneloru, cari suntu inca in statulu militariu seau se afla in evidintia la o deregatoria militaria, suntu a se inaintá in cale oficiósa multu pana la 15 Maiu a. e. la comand'a militaria, careia apartiene aplicantele.

La petitiuni se se alature:

1. Testimoniulu de patria (se póte tramite si mai târdiu in tempu de unu anu).

2. Cartea de botezu.

3. Testimoniu de oltuitu cu versatu, de cumu-va oltuirea nu se adeverece in testimoniulu medicalu.

4. Testimoniulu medicului militariu, in fine

5. Ultimulu testimoniu scolasticu, eventualu testimoniulu de frecuentatiune seau maturitate a aspirantelui.

(Efectele gimnasticeii asupra organismului). Numai e nime, care se puna in indoiéla influinti'a exercitieloru gimnastice asupra organismului. Gimnastic'a, impreuna cu hidroterapi'a (arta de a vindecá cu apa) este celu mai puternicu modificaloru alu organismului omenescu. Dr. Burq a avutu escelent'a idee de a aratá prin esperintie directe rezultatele, la cari potu conduce in câte-va luni exercitiile muscularie. Scól'a normala de gimnastica dela Faisanderie, la Vincennes (langa Parisu) (a se cetí: Fesandri, Vensen) i-a procuratu unu campu pretiosu de experimentatiune. Dr. Burq a cantaritu elevii inainte si dupa exercitie, a mesuratu capacitatea loru pulmonaria (tari'a plumániloru), a incercatu cu dinamometrulu fortiele loru muscularie, etc. Esamenulu l'a facutu asupra a mai multu de o miia individi. Resultatele constatate de Dr. Burq se potu resumá in câte-va linie: Dupa mai multe luni de exercitie gimnastice fortiele muscularie au crescutu in o proportiune de 24 la suta. Acésta proportiune merge chiar pana la 38 la suta. De alta parte fortiele tindu a-se echilibrá de o potriviva in cele dóue diumetati ale corpului. Capacitatea pulmonaria asemenea a crescutu celu puçinu cu o siesime. Greutatea individuala a crescutu in modu sêmfitoriu, si crescerea merge pana la 15 la suta. In acelasi tempu volumulu scade, ceea ce va se dica, ca exercitiulu maresce densitatea, seau mai bine greutatea sub acelasi volumu. Datele D-lui Burq suntu in adeveru frumóse, si speranu, ca voru contribuí a

face se se apsecieze influinti'a considerabila a exercitieloru corporale asupra sanetatiei generale. (V. C.)

(Despre scól'a magiara de statu din Rodn'a-vechia) diuariulu „Osten“ aduce urmatóriele:

„In comun'a Rodn'a-vechia, districtulu Naseudului, s'a infiintiatu, precumu este cunoscutu, o scóla poporala pe spesele statului. Pentru infiintiarea acestei scoli scumpe agitau inainte de tóte functionarii montanisti magiari de acolo cu scopu de a propagá magiarisarea chiar si la marginile extreme a le globului ungurescu. Incátu se va poté ajunge acestu scopu nobilu, este o intrebare, la care va respunde tempulu; la tóta intem- plarea inuse nu este probabilu, ca populatiunea romana, care sustiene in acésta comuna o scóla nationala-confesionala buna, va suferi desnacionalisarea copiiloru sei prin acestu stabilimentu oficialu de magiarisare.

La scól'a statului suntu aplicati doi invetiatori si o invetiatorésa; unulu din invetiatori, care nu este mai betranu de 17 ani, cu numele Stark, functiunéza cá directoru, apoi invetiatoriulu Szturavics si invetiatorés'a Elisabet'a Scholtes, nu intielegu nici limb'a poporatiunei de acolo, adeca cea romanésca, nici limb'a germana, ci numai cea magiara; cei 80 scolari inse, cari cercetéza scól'a, vorbescu numai limb'a romana, astfeliu invetiatoriloru nu le este cu putintia, a dá instructiune cu succesu, si copiiloru nu le remane alt'a, decátu la intrebarile invetiatoriloru a dá din capu.

Senatulu acestei scoli este compusu din 6 membri, din cari cei mai de frunte suntu: administratorulu montanu Mihalovics, unu Serbu magiarisatu, controlorulu Ssúszner, unu Boemu magiarisatu, si mediculu montanu Bartók, unu Secuiu.

Din midiloculu Romaniloru, cari compunu mai multu decátu trei patrare din populatiunea comunei Rodn'a-vechia, dorere nu este nimene alesu in senatu, desi suntu destui inteliginti. Acestu factu dovedesce, cátu este de mare ur'a acestoru magiaroni asupr'a Romaniloru.

O scóla astfeliu organisata este într'adeveru fora scopu, cáci afara de aceea, ca invetiatorii remanu nentielesi de catra scolari, senatulu scolasticu se compune din astfeliu de barbati, cari nu au increderea poporului, si nu potu exercitá deci nici in o influintia asupra lui. Dar nu este destulu cu atât'a; acesti ómeni si-au atrasu ur'a cea mai pronunziata a poporatiunei, cáci ei au incarcatu in spatele comunei totu felulu de procese, cari atâtu erariului, cátu si comunei au causatu cheltuieli enorme. Aru fi tempulu, cá regimulu se elibereze odata comun'a Rodn'a de acesti precupeti de procese.“

➡ Prenumeratiuni la „Scól'a Romana“ pe anululu curentu mai potemu primí chiar dela numerulu primu.

➡ Cu esemplarie complete din „Scól'a Romana“ pe anululu trecutulu mai potemu servi.